

УДК 007.316774.001.76

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ: СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Ю. В. Пасмор,

*канд. наук із соціальних комунікацій НДІ
правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України*

Аналізуються актуальні для сьогодення проблеми інформаційного забезпечення інноваційної інфраструктури в Україні, обґрунтовується значення участі в цих процесах соціально-комунікаційних структур – органів НДІ, інтелект-центрів, бібліографічних служб тощо.

Ключові слова: *соціальні комунікації, інформаційне забезпечення, інновації.*

Інновативно-інноваційний розвиток держави пов'язується з активними процесами глобального реформування і конкуренції за умов модернізації наукової, освітньої, технологічної, організаційної та виробничої сфер суспільства. Це відповідає вимогам цивілізації, нагальним потребам створення інноваційно-комунікаційного середовища, актуалізує питання поширення соціальної інформації, що ґрунтується на якісних знаннях, здатності відповідних структур – органів НТІ, центрів, інтелект-центрів, медіатек, бібліотек, інформаційно-мережових служб тощо – генерувати, обробляти та ефективно використовувати її в науково-інформаційних системах.

Інформаційне забезпечення (ІЗ) нововведень як сучасний напрям інформаційної діяльності соціально-комунікаційних структур (СКС), особливо в науково-технічній сфері, залежно від інформаційних потреб суспільства, має своє теоретичне обґрунтування в багатьох працях учених. Розуміючи під інновацією кінцевий результат інноваційної діяльності, який виступає втіленням нового або вдосконаленого продукту чи підходу в практичній сфері, можна говорити про актуалізацію ІЗ інноваційного процесу та важливість участі в ньому СКС, які повинні працювати на випередження [4]. І це, власне, доведено їх еволюційною інформаційно-комунікаційною діяльністю в період фронтальної інформатизації і трансформації наукової сфери України, соціально-економічного, правового секторів держави, освітньої, документально-бібліографічної, інформаційної галузей тощо. Науково-теоретичне освоєння інновацій в ІЗ суспільства за участі СКС пов'язане з інтеграцією їх до інфосфери суспільства і є загальнотеоретичним положенням та емпіричним фактом, що прискорює появу нових форм організації інформаційних процесів забезпечення інноваційної політики в державі. При цьому формування середовища знань стає основою сучасного модернізаційного проекту розвитку сфер суспільної діяльності, яке спирається на такі принципи інтелектуалізації, як свобода творчості, недоторканність інтелектуальної власності тощо. Створення й функціонування відповідного середовища інформації та знань як фактора інноваційного виробництва сприяє активному включенню СКС у процеси виготовлення, переробки та передання інформації на основі домінування нових засобів обчислювальної техніки та телекомунікаційних засобів.

Очевидним є те, що на тлі активного розвитку технологій та експонентного зростання обсягів інфопотоків СКС інтегрують у виробничу підсистему інформаційної індустрії різних сфер суспільства, стають реальними постачальниками новітніх інформаційних продуктів та послуг, що містять у собі невичерпний інтелектуальний потенціал для інноваційної діяльності, зокрема:

– формують нові інформаційні ресурси, як традиційні, так і електронні;

- забезпечують переробку, передання, зберігання і конвертацію друкованих носіїв інформації в електронні архівації;
- створюють тематичні бази даних (БД), зведені електронні каталоги, банки нормативно-правових документів та ін.;
- опрацьовують корпоративні інфопортали та банки наукових і технологічних інновацій, ідей, практик, законопроектів.

На наш погляд, КСС покликані забезпечити використання світових інформаційних, спеціальних ресурсів та доступ до інноваційних систем на міжнародному, національному, регіональному, галузевому й місцевому рівнях із метою модернізації інформаційного середовища й перетворення його на інноваційне. Неодноразово світова наукова спільнота акцентувала на необхідності визначення учасників процесу організаційного, інформаційного супроводу інноваційної діяльності, що відповідало б потребам суспільства в інноваційних розробках, продуктах, законопроектах тощо. З огляду на це все частіше наголошується на необхідності відповідного моделювання поведінки КСС суспільства, окреслюються певні стратегічні завдання освоєння нових практик інформаційного забезпечення науки, технології, інновацій. Вважається, що для досягнення відповідних результатів і прогресу ІЗ має формуватися на засадах системної організації, концентрації та інтеграції інформаційних ресурсів (ІР) згідно із потребами наукових досліджень, змістом функціонально-цільової взаємодії КСС, опрацьованими умовами створення єдиної техніко-технологічної бази ресурсів регіонально-галузевих та національних інформаційних систем інноваційної діяльності. Наприклад, нові моделі інформаційного наукового обміну, що використовують КСС, спрямовуються на розвиток платформи соціальних комунікацій (Wikis, Podcasting, Blogs, RSS, Wikipedia, електронні наукові архіви, бібліотеки, репозитарії, форуми, дискусійні групи за напрямками фундаментальних і прикладних правових досліджень тощо) [11], забезпечуючи при цьому політику так званої інформаційної відкритості, даючи будь-якому досліднику відчуття перебування в органічному для нього стані свободи вибору, ситуації безлічі альтернатив комунікаційних засобів і форм отримання необхідної інформації та нових ідей.

Додамо, що жодна країна не стоїть осторонь від цих процесів. Так, у державно-організаційній сфері нашого суспільства передбачені такі напрями інформаційної політики:

- створення умов для вчасного, якісного й ефективного ІЗ науковців, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян на основі національних ІР;
- адміністративний, технічний, судовий, міжнародно-правовий захист вітчизняного інформаційного продукту та технологій в Україні, її інформаційних ресурсів, особливо тих, що є національним надбанням;
- подальше впорядкування інформаційних відносин у національному інформаційному просторі України, зміна співвідношення розповсюдження в країні вітчизняної і зарубіжної інформаційної продукції та інформаційних технологій на користь вітчизняних; державна підтримка суб'єктів національного інформаційного простору України;
- посилення позицій України в європейському й світовому інформаційному просторі, забезпечення інформаційної та духовної, культурної ідентифікації України в міжнародних інформаційних відносинах, піднесення міжнародного авторитету вітчизняного інформаційного продукту й технологій, його виробників.

Представники наукової та інформаційної сфер відзначають, що в умовах глобалізації суспільної діяльності, пріоритетного розвитку інновацій спостерігається експонентне зростання інфоресурсів, перетворення їх на одну з головних соціальних цінностей. Це дає нам можливість виділити певні характеристики ІР, що стали особливо помітними на тлі глобального доступу до інфопотоків. Серед них можна назвати: слабку або неякісну структурованість наукової інформації; зниження інформаційної живучості; зростання інформаційного шуму; засилля "паразитної" інформації, спаму; багаторазове дублювання інформації. Майже 70 % неструктурованої інформації, яка є важливим інтелектуальним активом, фактично недоступна користувачам. У техніко-технологічному аспекті сучасні дослідники акцентують

увагу на декількох засобах опрацювання неструктурованої інформації з метою її консолідованого упорядкування [5; 6; 8].

1. Системне управління документами (document management), що дозволяє забезпечувати контроль процесів створення, редагування, публікації й архівування документів.

2. Системне управління веб-контентом (Web-content management), що сприяє виявленню спеціалізованих знань, дозволяє персоналізувати контент для окремого споживача інформації.

3. Системне управління архівами (record management), що дає змогу опрацьовувати наукові архіви форумів, наукових дискусій, обговорень інноваційних ідей тощо.

4. Управління цифровими правами (digital rights management) створює умови для безпечного поширення інформації та знань, їх захисту; правового доступу, розповсюдження інформаційних даних, копіювання тощо.

5. Співробітництво, яке має на меті вдосконалення комунікацій користувачів у межах єдиного наукового простору.

Враховуючи сказане, можна констатувати, що формування системи консолідованої інформації як складника діяльності СКС полягає в поєднанні контенту і метаданих, адміністрування і регламентації доступу до інфопотоків; вирішення проблем діалектичного процесу тезисно-аналітично-синтетичного моделювання інформації, знань та мудрості з метою використання для гармонійного поступу. Консолідаційність соціально-комунікаційних дій гарантуватиме адекватну прозорість, змістовність, науковість системи IP і комфортність інформаційного середовища.

Український дослідник проблем інформатики Г. І. Калитич одним із найважливіших джерел інформації називає нові ідеї, під якими розуміє: «алгоритми, відкриття, вірування, вчення, гіпотези, доктрини, думки, закони, закономірності, звичаї, здогадки, знання, знамення, інновації, концепції, методи, методика, методології, міфи, моделі, навички, навчання, наука, обряди, об'єкти промислової власності (майбутні або відхилені), одкровення, пам'ятки, передчуття, перекази, притчі, прислів'я, приповідки, проекти, пропозиції, програми, прогнози, пророцтва, народні промисли, поняття, рацпропозиції, рецепти, рішення, ремесла, роздуми, секрети виробництва, сенсації, символи, системи, спомини, судження, твори, технології, терміни, теореми, уявлення, факти, формули, фольклор, хитрощі, документи, що містять ідеї тощо»[5].

Отже, враховуючи диверсифікацію інноваційних процесів у середовищі, розширення і реалізації спеціалізованих знань, нарізла необхідність в обговоренні і вирішенні питання консолідованої діяльності СКС. Передусім це має стосуватися зведення надвеликих масивів структурованої та неструктурованої інформації, кооперації академічних, вузівських бібліографічних і технологічних служб у сфері аналізу, обліку інформації та ініціатив. Зокрема, фахівці-правники розуміють консолідацію як один із способів систематизації, цілі якої полягають в усуненні множинності нормативно-правових приписів; зведенні воєдино всіх чинних нормативних положень, що регулюють окреме конкретне питання, їх уніфікації, а також створенні в системі джерел права об'ємних нормативно-правових масивів за предметом правового регулювання. З точки зору інноватики «консолідована інформація» належить до інформаційно-аналітичної діяльності СКС і розглядається як результат інформаційного аналізу з метою опрацювання й ефективного використання в процесах підтримки, прийняття інноваційних рішень. Зміст поняття наближається до значень «зміцнення», «об'єднання», а особливість його полягає в здатності «означати і процес, і його результат, тобто стан». У цілому консолідація як комплексна процедура упорядкування та систематизації об'єктів різної природи, ефективний інструмент аналізу в інформатиці має забезпечувати синергетичну інваріантність, універсальність, взаємопов'язаність, єдність, адаптованість, різноманітність інноваційної діяльності [5; 6; 9; 12]. У стратегічному аспекті формування, зберігання, конвертації друкованих носіїв в електронні архівації, створення тематичних і ведення електронних баз даних, зведених бібліографічних ресурсів і корпоративних медіаоб'єднань діяльність

СКС є невід'ємним елементом інноваційного задоволення інформаційних потреб науки та практики на міжнародному, національному, регіональному, галузевому й місцевому рівнях, що впливає на:

- прискорення обміну науковими знаннями;
- посилення процесів диференціації і спеціалізації науки в цілому та її галузей, їх інтеграцію;
- політичні, економічні та інші фактори інноваційного розвитку;
- інтернаціоналізацію характеру науки;
- знівелювання розбіжностей між дослідницькими дисциплінами і актуальними темами інноватики;
- синергетичну інваріантність, універсальність, взаємопов'язаність, єдність, адаптованість, різноманітність інфосередовища.

Таким чином, у сучасних умовах дослідження системи ІЗ інновацій має враховувати особливості наукових комунікацій, стан інформаційного простору, характер нової реальності, що, у свою чергу, визначає рівень та напрями процесів, які відбуваються в науковій діяльності і у сфері права. По-перше, розвиваються сучасні телекомунікаційні системи і технології, що впливають на природу, обсяги і зміст інформації. По-друге, зростають роль і значення інформації та знань, відбувається перетворення знань на безпосередню творчу силу. По-третє, підвищується значення порівняльних правових досліджень. По-четверте, удосконалюється використання результатів наукових досліджень і технічних засобів зі збирання, концентрації, подання і узагальнення даних. По-п'яте, формується електронне середовище з новими інструментами, засобами, формами задоволення ІП науковців. По-шосте, принципово змінюється роль наукової інформації як теоретичної основи для практики державного будівництва.

З огляду на це і з метою координації інноваційної діяльності слід підтримати пропозиції стосовно «стимулювання створення «академічного інноваційного поясу» навколо НАН України та її регіональних центрів» [2; 3], який має забезпечити найвищий рівень інноваційної діяльності його організаційно-функціональних структур, ефективність і якість інформаційного забезпечення правових досліджень з актуальних питань законотворчих ініціатив та правового регулювання інноваційної політики. Важливе значення має усвідомлення всіма учасниками інноваційної діяльності ролі соціальних комунікацій не тільки в середовищі самого наукового співтовариства з його організацією, структурою, нормами, правилами, а й у забезпеченні зв'язку між наукою і політичними інститутами влади, наукою і культурою, наукою та іншими соціальними групами.

Підсумовуючи, можна говорити про основні концепти системної організації інформаційного забезпечення інновацій СКС, які полягають у: єдності цілей (доступу до ІР); функціональній єдності (формування, обробка, розповсюдження ІР); системному управлінні інфопотоками та інноваційними ресурсами (кооперація, координація). Поглиблення й урізноманітнення комплексу ІР і запровадження їх у практику має забезпечити задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб або держави. Це, у свою чергу, стимулюватиме розвиток різних форм інновацій інституціональних елементів інноваційного середовища й інфраструктури через трансфер технологій та нововведень, зокрема:

- діяльність технопарків (структурно-функціональне поєднання наукових досліджень, нововведень у науково-технологічній сфері);
- розвиток інноваційних структур (об'єднань, асоціацій, маркетингових, інформаційно-комунікаційних, юридичних, освітніх тощо);
- взаємозбагачення та вплив регіональних наук, технополісів, міст високих технологій та інших;
- патентно-ліцензійна діяльність.

Отже, СКС мають орієнтуватися на участь у колективних та індивідуальних грантах, національних наукових програмах, інтеграційних проектах міжнародного інформаційного

обміну науковими ідеями для стимулювання соціально-економічних, науково-технологічних та інших змін та інновацій. Тому в інформаційній діяльності СКС поширення набуває ІЗ розв'язання проблем правового регулювання інноваційної діяльності, кодифікація інноваційного законодавства, правового режиму інноваційної діяльності, цифрової мережевої економіки, корпоративного права, нормативно-аналітичних, методологічних компонентів інноватики тощо [7; 10]. Слід назвати окремі приклади ефективного використання в дослідженнях популярних баз даних (БД). Зокрема, російська модель інформаційного забезпечення права поєднує елементи використаного програмного системного апарату пошуку інформації з повнотекстовими БД та банками знань (БЗ) і містить такі блоки: російське федеральне законодавство; регіональне законодавство; міжнародне право; судова та арбітражна практика; інформаційні модулі за окремими галузями права; проекти законів; довідкові інформаційно-пошукові системи (ІПС) (наприклад, «Гарант», «Кодекс», «Консультант Плюс», «ЮСІС»). Додамо, ця модель вирізняється наявністю комфортності, можливістю замовлення пошуку рідкісних вузькоспеціальних документів, додатковими сервісами. А в Україні у сфері правової інформатики активно використовується «Система баз даних і знань у галузі держави і права» Науково-дослідного центру правової інформатики НАПрН України, найпотужніша правова система МЕГА-НАУ, що об'єднує понад 6 млн. документів, величезних масивів і судової інформації.

Актуальним убачається використання технологій grid. На державному рівні розпочато розробку Національної грид-інфраструктури, яка забезпечить спільне використання і спрощений доступ до інформаційних ресурсів (процесів пам'яті, архівних даних тощо). Передбачається інтеграція національної грид-інфраструктури в європейську з метою поширення в Україні проекту (Enabling Grids for E-science), що створюється зусиллями 200 організацій із 30 європейських країн, а також у кооперації з грид-інфраструктурами багатьох країн світу (США, Японії, Південної Кореї) [1; 13; 14]. Проте головна проблема, пов'язана з функціонуванням в Україні науково-освітніх мереж державного рівня, полягає в тому, що слабо вирішуються питання контенту, наповнення каналів корисними для науки інформаційними ресурсами, засобами комунікацій між науковцями, науковими колективами.

Інформаційне забезпечення інновацій також може розглядатися як сукупність законних, своєчасних, ефективних, цілеспрямованих і захищених процесів збирання, прийняття, зберігання, переробки, передання, надання, отримання і використання релевантної інформації для розв'язання завдань правового регулювання інноваційної діяльності. Нині всі інноваційні перспективи пов'язуються із застосуванням інформаційних технологій (ІТ), комп'ютеризацією, автоматизацією, інформатизацією та впровадженням високотехнологічних інформаційних систем і мереж. Прогрес у сфері ІТ стає чинником формування інфосередовища нового рівня, що забезпечує інтегрованість, інтерактивність, гнучкість та інтелектуалізацію новітньої технології, самого середовища та інноваційної діяльності людей.

Таким чином, інноваційні процеси активно впливають на розроблення наукової доктрини, яка визначає трансформацію української правової науки, її зближення з правовим полем провідних країн, ураховуючи національні наукові традиції. Це становить основу діяльності СКС в інформаційному забезпеченні інноваційної інфраструктури. Принципи структурної організації інноваційної діяльності, взаємозв'язок з інформаційними ресурсами, СКС, потребами інноваційної сфери формують ланцюг закономірностей, які є чинниками переведення системи ІЗ національної інноваційної політики на більш високий якісний рівень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беляков К. І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення [Текст] : монографія / К. І. Беляков. – К. : КВІЦ, 2008. – 576 с.

2. Бухатий О. Є. Інформаційно-комунікативна парадигма розвитку сучасного суспільства [Текст] / О. Є. Бухатий // Інформаційні стратегії в глобальному управлінні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 29 жовт. 2011 р. – К., 2011. – С. 32–34.
3. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України [Текст] / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Х. : Константа, 2006. – 272 с.
4. Ильганаева В. А. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность) [Текст] : словарь-справочник / В. А. Ильганаева. – Х. : Гор. тип., 2009. – 392 с.
5. Калитич Г. І. Консолідація інформації, знань і мудрості як основа проектування гармонійного поступу України [Текст] / Г. І. Калитич // Наук.-техн. інформація. – 2008. – № 1. – С. 50–55.
6. Луць Л. Консолідація як спосіб систематизації нормативно-правових приписів: теоретичні аспекти [Текст] / Л. Луць // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XV регіон. наук.-практ. конф. (4–5 лют. 2009 р.). – Л., 2009. – С. 20–21.
7. Ріппа П. С. Правове регулювання інформатизації бібліотек України: сучасний стан і перспективи розвитку [Текст] / П. С. Ріппа // Правова інформатика. – 2010. – № 3. – С. 81–88.
8. Черный А. И. ISI Web of Knowledge – современная система информационной поддержки научных исследований : (обзор) [Текст] / А. И. Черный // Науч.-техн. информация. Сер. 1, Орг. и методика информ. работы. – 2009. – № 12. – С. 15–22.
9. Invitation to Tender for Research and Innovation Information System [Електронний ресурс] : March 24, 2011. – Available : <http://issuu.com/jiscinfonet/docs/riis-itt>.
10. Feigenson N. Law on Display : the digital Transformation of Legal Persuasion and Judgment [Текст] / N. Feigenson, Ch. Spiesel. – New York : NYU Press, 2009. – 252 p.
11. Giglia E. Information in Communication Paradigms and Technologies [Електронний ресурс] / E. Giglia, P. Calimberti // D-Lib Magazine. – 2009. – Vol. 15, № 7/8. – Available : www.dlib.org.
12. Law via the Internet : Free Access, Quality of Information, Effectiveness of Rights (Legal Information and Communication Technologies). – European Press Academic Publishing, 2009. – 496 p.
13. Law and Information [Електронний ресурс] : obtaining a better understanding of the information society and law's role in it. – Available : <http://blogs.law.harvard.edu/ugasser>.
14. Weldon Lorette S. J. The Odd Couple: SharePoint and Librarians [Електронний ресурс] / S. J. Weldon Lorette. – 2010. – Available : <http://www.llrx.com/features/sharepoint.htm>.

ПРОБЛЕМЫ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИЙ: СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАЦИОННЫЙ АСПЕКТ

Пасмор Ю. В.

Анализируются актуальные проблемы информационного обеспечения инновационной инфраструктуры в Украине, обосновывается значение участия в этих процессах социально-коммуникационных структур – органов НИИ, интеллект-центров, библиографических служб и т.д.

Ключевые слова: социальные коммуникации, информационное обеспечение, инновации.

PROBLEMS OF INNOVATIONS INFORMATION SUPPORT: SOCIAL-COMMUNICATIONS ASPECTS

Pasmor Ju.

The actual for the present-day problems of the innovation infrastructure information support in Ukraine have been analyzed, the significance of the participation in these processes of the social-communication structures-bodies of the Scientific Research Institutes, intellect-centers, bibliographic services etc. has been given grounds.

Key words: social communications, information support, innovations.